

KROONIKA

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE SELTSI EESTSEISUSE ARUANNE 1995...1998

APS alustas taas 1989. aastal. Seega on seltsitegevus kestnud 9 aastat. Alustati laulva revolutsiooni päevil, kuid APS leidis kiiresti oma positsiooni sõltumata keerulisest poliitilisest võitlusest meie ümber. APS pidas oma eelkäijate apoliitilist joont ega kaldunud ei vasemale ega paremale. Aga see ei tähenda ainult keskel olekut, mida taotleb enamik erakondi või parteisid. Et Akadeemiline Põllumajanduse Selts ühendab teaduskraadiga teadlasi ja õppejõude, on APS-i liikmete kohustus lähtuda teadlase missioonist olla neutraalne analüütik ja nõuandja, eriti vajalik on see poliitiliste jõudude võimuvõitluse ajal. Tänapäev, et seltsi liikmed on suutnud seda positsiooni säilitada. Vaatamata sellele, et mõni seltsi liige on poliitikas eesliinil, ei ole nad surunud meile peale oma seisukohta, vaid neid selgitanud.

Et parteid on välja kujunenud, on poliitilised mängud jõudnud Eesti Vabariigi tasemeni, kus valdavaks on muutunud toetuste otsimine. Kahjuks on maaelu ja sealhulgas põllumajandus kui tootmistegevus pideva löögi all. APS-i liikmed, kes on tihedalt seotud just maaelu ja põllumajandusega, ei ole pidanud seda õigeks. Kahjuks oleme Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi nimel oma seisukohti vähe välja öelnud või vähe nendest kirjutanud. Poliitilised mängud aga kestavad.

Järgnevalt aruandeperioodist 1995 kuni 1998.

STAATUS.

Eesti Vabariigi Valitsuse 10. augusti 1994. aasta määruse nr. 290 alusel kuulusid kõik organisatsioonid ja ettevõtted ümberregistreerimisele. Akadeemiline Põllumajanduse Selts registreeriti mittetulundusühinguna 3. juulil 1996. a., millele eelnes põhikirja uue redaktsiooni vastuvõtmine 3. juunil.

LIIKMESKOND.

Liikmete arv on kasvanud iga aastaga. Enne tänast koosolekut oli kirjas 237 liiget. Viimase aasta jooksul on meie hulgast lahkunud põllumajanduskandidaat Alice Anderfeld, põllumajanduskandidaat dotsent Jaak Tõlp ja veterinaariakandidaat Raimond Aluoja.

Kuidas hinnata APS-i liikmete koosseisu? Seda on väga raske teha. Julgen väita, et kes-

keltläbi 100 liiget on aktiivsed seltsi tegevuses. Nad käivad enamikul ettekandekoosolekutest või vähemalt aastakonverentsil. Teine 100 võtab meie üritusest osa väga juhuslikult ja ligi 50 ei ole vaevunud ennast liikmest maha arvama vaatamata liikmemaksu tasumata jätmisele. Oleme olnud ilmselt liiga lojaalsed ega võtnud käsile liikmete koosseisu korrigeerimist. Pooldan, et seda teeks täna valitav uus eestseisus. Jääb mulje, et mõnedki on astunud liikmeks ainult sel põhjusel, et oleks võimalik avaldada artikleid rahvusvahelise levikuga ajakirjas *Agraarteadus*.

Teine probleem on, et noored teadurid tunnevad APS-i tegevuse vastu vähe huvi. Ilmselt on meie tegevus liialt suunatud eakamatele liikmetele. Proovisime 10. juunil 1997. a. kokku kutsuda magistrande ja doktorante, et selgitada APS-i eesmärke ja tegevust. Kohale tuli 3 noort. Siin on suur tööpõld APS-i noorematel liikmetel, sest teie nimel taastati seltsi tegevus.

Kõige meeldivam on, et keskusest kaugemal elavad liikmed, kellest osa on aktiivsest tegevusest tagasi tõmbunud, on alati kohal. Jätkugu teil tahet ja visadust ka edaspidi.

APS-i andmestik peab olema korrektne, palun selleks teha nimekirjades enda ja kolleegide kohta teada olevad parandused. Kui mõni aadress on muutunud, võivad saadetised sattuda valesse kohta.

EESTSEISUS.

1995. aastal, mil tähistasime Akadeemilise Põllumajanduse Seltsi 75. aastapäeva, valiti 11-liikmeline eestseisus. Eestseisuse koosolekul jaotasime ülesanded vabatahtlikkuse printsiibil. Seoses prof. Ülo Olli surmaga valiti eestseisusesse prof. Aleksander Lember, kes võttis üle oma akadeemilise isa kohustuse *Agraarteadust* toimetada.

Täna pean tunnistama, et APS-i president pole suutnud eestseisust oluliselt rakendada. Arvestades eestseisuse liikmete suurt koormust pidasin õigeks eestseisuse koosolekute korraldamist ettekandekoosolekute päeval. Kahjuks see ei õnnestunud, sest polnud võimalik kvoorumit kokku saada. Registreerimislehtede alusel on ainult 2 eestseisuse liiget osa võtnud kõigist üritustest (O. Saveli, R. Viiralt), 2 pole osa võtnud ühestki (M. Rootslane, M. Sepp). Oleme koos käinud vaid ühe korra – 11. märtsil 1998. a. Eestseisuse liikmetest on oma kohustusi hästi täitnud Aleksander Lember ja Haldja Viinalass ning meie tehniline sekretär Merle Kaselo. Siinjuures ka siiras tänu *prof. emer.* Karl Annukile, kes eestseisuseväliselt on tublit tööd teinud ajakirja materjali kogumisel ja ajakirja levitamisel.

Ma usun, et meie liikmete hulgas on inimesi, kes tahavad ennast teostada. Akadeemiline Põllumajanduse Selts pakub selleks võimalusi.

Kutsun teid valimistel üles seadma oma kandidatuuri. Kui jagame hääli positsiooni järgi, võib korduda sama, mis on juhtunud.

AULIHKMED JA PREEMIAD.

Oleme suutnud pidada traditsiooni alates 1990. aastast. Igal aastal oleme valinud auliikmed ja välja andnud preemiad. Auliikmetest on kahjuks pooled lahkunud meie hulgast, teised kõik on elurõõmsad ja täis teotahet. Veel kord õnnitlused täna tunnustatud seltsiliikmetele!

TEGEVUS.

APS-i liikmete tegevuse põhivormiks on kujunenud ettekandekoosolekud 4...6 korda aastas. Usun, et temaatika on olnud huvitav ja ettekandjad heal tasemel. Oleme laiendanud oma silmaringi ja andnud edasi oma seisukohad riigitegelastele vaatamata sellele, kas see neile meeldis või mitte. Kõikidele ettekandjatele suur tänu. Siiras tänu ka OÜ *Väätsa Agro*, *Aravete OÜ* ja *Põlva POÜ* rahvale, et võimaldasid tutvuda nende tegevusega ja aitasid meil rõõmsalt vastu minna jõuludele.

Aastakonverentside korraldamine oli sama-väärt hea ettevõtmine kui ajakirja *Agraarteaduse* asutamine. Täna peame 3. konverentsi ja materjali kokkusaamisega ei olnud erilisi raskusi. Kui teha märkusi, siis esitatud teadusartiklite tase ei ole olnud alati piisav. Oli kindel lubadus, et saame teile välja jagada ka *Agraarteadus 1/98* ja *Teadus Eesti põllumajanduse arenguloos 1. osa*. Kahju, et tänase konverentsi toimetised saame välja jagada homme, kuna *AS Tartumaa* ei suutnud seda varem valmis trükkida.

FINANTSTEGEVUS.

(Sellest annab aru revisjonikomisjon, kuid lubage mõned seisukohad.) Iseseisva Eesti riigi ajal oli populaarne jagada teadussummasid. Olen seda näinud päris mitme aasta jooksul. On kindel, et 1998. aastal ei finantseeri ETF nõukogu enam väljaandeid. 1997. aastal toetati seltsi veel 50 000 krooniga ja riiklik programm "Piim" toetas meid 10 000 krooniga. Täna on enam-vähem kindel, et 10 000 krooni tuleb programmilt "Piim", mujalt mitte.

Kui vaatame tagasi meie ühisele kokkuleppele 1997. aastal, võib tänada paljusid organisatsioone, kes sponsoreerisid oma töötajaid – kokku 86 800 kr. ulatuses. Eesti Põllumajandusülikoolist pidasid kokkuleppes kinni paljud peale loomaarsti-, majandus- ja sotsiaal- ning metsandus- ja maainseneriteaduskonna. Meil puuduvad andmed ka Eksperimentaalbioloogia Instituudi, Eesti Agraarökonomika Instituudi, Eesti Põllumajanduse Mehhaniseerimise Instituudi, Kehtna valla ja *AS Märja* ülekannete kohta. Kokku 24 500 krooni ulatuses.

Olgu siinjuures veel kord avaldatud tänu ETF nõukogule, kelle 50 000 kroonine toetus aitas meid märgatavalt. Selts ei saa kedagi kohustada meie tegevust toetama. Kui seltsi liikmed kannavad endas missioonitunnet, peaks leidma võimalusi ühistegevuseks. Peame suutma täna otsustada, kuidas paremini tagada seltsi otsuste täitmine 1998. aasta esimesel poolel. Kui raha ei laeku, tuleb lõpetada *Agraarteaduse* ja *APS-i Toimetiste* väljaandmine. Seda ei taha meist keegi.

Käesolevaks aastaks peame formeerima eelarve vähemalt 180 000 krooni ulatuses, millest 10 000 laekub põllumajandusministeeriumilt. Järelikult peaksime jaotama 170 000 meie liikmeskonnale. Meie hulgast on piisavalt pensionäre, mistõttu eestseisus on seisukohal, et jaotuse teeksime töötavate liikmete kohta. Kuigi tahaks loota, et laekub ka 1997. a. puudujääk, tuleb välja minna terve summa taotlusele.

SELTSIVÄLINE TEGEVUS.

Kõneleja täidab Eesti Põllumajandus-Kaubanduskojas (EPKK) aseesimehe kohustusi. EPKK käivitus raskesti, kuid nüüd on tegevtoimkond komplekteeritud ja tegevussuunad välja töötatud. Hiljuti avati Tartus Lõuna-Eesti esindus Jalaka tänavas Tartu Taluliidu ruumides.

Perioditi tuleb osa võtta ka Eesti Ühis-tegelise Liidu tööst, mis on viimasel aastal muutunud märgatavalt keerulisemaks sisepingete pärast. Kongressil tuli teha ettekanne teemal "Ühistegevus Eesti põllumajanduses".

APS-i eestseisuse liikmetest on O. Saveli, O. Kärt, H. Older ja A. Lember EPMÜ põllumajandusteaduste ja majandusteaduse doktorinõukogu liikmed.

TÄNUSÕNAD.

Suur tänu kõigile seltsi liikmetele ja eestseisusele, kes võtsid aktiivselt osa ühistegevusest! Kolm korda kolm aastat olen presidendina töötanud ja arvan, et sellest piisab ning täna tuleb valida uus ja noorem.

O. Saveli

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE SELTSI TEGEVUSEST

8.–9. aprillil 1998 toimus Tartus APS-i III Aastakonverents.

APS-i aastakonverentsi avas seltsi president prof. O. Saveli. Oma avasõnas avaldas ta lootust, et eestseisuse poolt välja valitud ettekanded nii ühisistungiks kui tööks sektsioonides pakuvad kuulajaile laialdast huvi, kuna neis on käsitletud võimalikult laia teemaderingi.

Kokku kanti ühisistungil ette 12 ettekannet. Ettekannete kohta esitati arvukalt küsimusi. Kahjuks ei jõudnud aastakonverentsi alguseks trükikojast kohale *APS-i Toimetised*. Trükikoda täitis oma lubaduse aastakonverentsi teise päeva hommikuks, mil algasid ettekanded kahes sektsioonis.

* * *

8. aprillil peeti samas seltsi aastakoosolek.

Päevakord:

1. Auliikmete valimine.
2. Aastapreemiate määramine.
3. Eestseisuse aruanne.
4. Revisjonikomisjoni aruanne.
5. Läbirääkimised ja aruannete kinnitamine.
6. Presidendi, asepresidendi, sekretäri, eestseisuse ja revidendi valimised.

Aastakoosoleku avas seltsi president prof. O. Saveli. Seltsi 236 liikmest oli koosolekul esindatud 120 (koos volitustega). Seega oli aastakoosolek otsustusvõimeline. Aastakoosoleku juhatajaks valiti prof. O. Kärt.

Esmalt arutati kahte laekunud avaldust.

V. Allik palus end vabastada APS-i liikmest, kuna ei saa osaleda koosolekutel. Koosolek otsustas V. Alliku oma liikmeskonnast välja arvata.

Dots. E. Türk oli esitanud avalduse APS-i liikmeks astumise kohta, mis rahuldati. Aastapreemiate määramiseks oli eestseisusele laekunud kaks avaldust. Pm.-knd. A. Bender Jõgeva Sordiaretuse Instituudist esitas eluaegse teadustöö preemia kandidaadiks pm.-knd. Herbert Korjuse. Pm.-knd. H. Kaldmäe esitas eluaegse teadustööpreemia kandidaadiks *prof. emer.* Ants Ilusa. Eestseisuse koosoleku otsuse põhjal esitati üldkoosolekul arutamiseks pm.-knd. H. Korjuse kandidatuur seltsi auliikmeks ja eluajatöö preemiale *prof. emer.* A. Ilusa kandidatuur. Üldkoosolekul uusi kandidaate ei esitatud. Hääletamine

kinnitas seltsi auliikmeks pm.-knd. Herbert Korjuse. Seltsi eluajatöö preemia määramati *prof. emer.* Ants Ilusale. Aastapreemiale oli esitatud *pm.-dr.* Paul Lättemäe kandidatuur. Paul Lättemäe kaitses 1997. a. Rootsi Põllumajandusteaduste Ülikoolis edukalt oma doktoritöö. Noortepreemiale ei olnud esitatud ühtki kandidaati. O. Saveli tegi ettepaneku noortepreemia raha liita aastapreemiale ja anda välja kaks aastapreemiat. Teiseks aastapreemia kandidaadiks esitas prof. O. Kärt Einar Orgmetsa, kes samuti kaitses 1997. a. oma doktoridissertatsiooni *cum laude*. Ettepanek leidis toetust. Koosolek hääletas aastapreemia väärilisteks põllumajandusdoktorid P. Lättemäe ja E. Orgmetsa.

Prof. O. Saveli esitas seltsi tegevuse ja eestseisuse töö aastaaruande. Kõlama jäi mõte, et seltsi liikmed on vähe oma seisukohti välja öelnud ja neist kirjutatud. Tema sõnul on seltsi liikmetest ligi sada hästi aktiivsed, ligi sada ilmutavad aegajalt aktiivsust ja ülejäänud on kuskil kirjas. Probleemiks on see, et seltsi tegevuse vastu ei tunne huvi noored. O. Saveli peatus ka seltsi rahalisel olukorral. Selts ei saa kedagi kohustada raha üle kandma, saab vaid loota mõistvale suhtumisele. Selge on see, et käesolevaks aastaks ei saa toetust Eesti Teadusfondilt.

Revisjonikomisjoni aruande esitas vet.-knd. Hubert Raid.

Läbirääkimiste osas võttis sõna *prof. emer.* Harald Tikk. Ta rõhutas seda, et võrdlemisi rasketes tingimustes on õnnestunud säilitada *Agraarteaduse* väljaandmine, meenutas vabariigi valitsusele ja presidendile saadetud kirju. Tema sõnul ei ole kõik eestseisusesse valitud inimesed ühtlaselt rakendatud, kuid aktiivseid töökohti ei saagi eestseisuses palju olla.

Üldkoosolek kinnitas nii presidendi kui revisjonikomisjoni aruande.

Järgnesid valimised. Presidendi kohale esitati ainult prof. Olev Saveli kandidatuur. Üksmeelselt valiti O. Saveli tagasi seltsi presidendiks järgnevas kolmeks aastaks.

Asepresidendi kohale esitati kolm kandidaati: prof. Olav Kärt, prof. Hindrek Older ja pm.-knd. Ants Bender. Hääletamise tulemusena said kandidaadid vastavalt 65, 24 ja 33 häält. Seega valiti asepresidendiks prof. O. Kärt.

Sekretäri kohale esitati kaks kandidaati: pm.-mag. Heli Kiiman ja *filos.-dr.* Haldja Viinalass. Seltsi sekretäriks valiti tagasi H. Viinalass.

Revisjonikomisjoni valimisel kaaluti kahte varianti, kas valida kolm komisjoni liiget või üks revident. Jäädi viimase variandi juure. Revidendiks valiti vet.-knd. Hubert Raid ja tema asetäitjaks pm.-knd. Andres Reitalu.

Eestseisuse liikmeteks valiti prof. Aleksander Lember, dr. Malle Järvan, *prof. emer.*

Harald Tikk, pm.-knd. Ants Bender, prof. Rein Viiralt, *filos.-dr.* Matti Piirsalu, *prof. emer.* Heino Möller, dr. Paul Lättemäe, prof. Jaan Praks.

Aastakoosolekule järgnes meeoleukas koosviibimine Loomakasvatuseinstituudi sööklas.

* * *

9. aprillil peeti seltsi ühisistung.

Ühisistungi avas prof. O. Kärt. Taimekasvatuse sektsiooni tööst tegi kokkuvõtte sektsiooni juhataja *filos.-dr.* R. Lillak. Kokku kuulati ära 14 ettekannet. Peamine diskussioon oli seotud toorproteiini omastamisega veise vatsas. R. Lillaku sõnul peaksime oma uuringud suunama lõppproduktile. Ka teadusuuringuis liigume ökonoomsuse suunas. R. Lillak pidas kõiki esitatud ettekandeid sisukateks ja probleeme lahendavateks ning luges taimekasvatuse sektsiooni töö kordaläinuks.

Prof. Olav Kärt andis ülevaate loomakasvatuse, veterinaaria, tehnika ja varia sektsiooni tööst. Tema sõnul tuli teemade heterogeensus sektsiooni tööle igati kasuks. Ta pidas käesoleva aastakonverentsi ettekandeid nii sisulise kui ka audiovisuaalse külje pealt paremaks mõeldud aastal esitatutest. Kokku esitati 36 teaduslikku artiklit, millest sektsioonis kuulati ära 13. Teematika haaras nii loomakasvatussaaduste tootmist kui ka nende kvaliteeti. Sektsiooni juhataja tõstis esile J. Hämmali, S. Kuusiku ja E. Mõttuse tööd *Vutimunade rasvhappeline koostis ning selle muutused seoses linaõli söötmisega* ning dots. A. Kiisi ja dots. A. Kolgi juhendamisel tehtud töid. Tuleviku tarbeks pakkus Olav Kärt välja kaks ideed: 1) plenaaristungil ettekanded tellida ja 2) katsuda korraldada erialaseid diskussioone.

Järgnevalt kavandati tegevussuundi uueks aruandeaastaks. Huvipakkuvaks peeti toidu ja tervise seonduvat (*prof. emer.* H. Tikk) ning regionaalarengut (*prof.* H. Elmet) puudutavaid teemasid. Sooviti, et APS teeks ettepaneku maa-rahva saate taastamiseks Eesti Raadios. *Prof. emer.* H. Tikk tõstas küsimuse laborite sertifitseerimisega seonduvatest probleemidest, kuna katsetööde juurde hakatakse nõudma ka labori litsentsi numbrit. Pm. knd. H. Lõiveke pakkus välja euroteema – Eesti liitumine Euroopa Liiduga. Kuidas käib Euroopa Liidus toetuste jagamine? Selleks soovitati kutsuda esinema põllumajandusministeeriumi asekanstler Toomas Kevvai. Pm.-knd. Sulev Uusna pakkus välja idee korraldada ümarlauadiskussioon, kuhu kutsuda Siim Kallas, Toivo Jürgenson jt. EV Riigikogu liikmeid. Dr. Oskar Priilinn pakkus teemaks liitumise Euroopa Liiduga ja põllumajandusteaduse ülesanded selleks. Maj.-knd. J. Kaubi huvitus, kas oleks võimalik leida uusi

töövorme. *Prof. emer.* H. Tikk huvitus tutvumisest põllumajandusülikooliga liitunud uute instituutidega (ZBI, EBI). Dr. Rein Kask soovis jäädvustada filmilindile tänapäeva maakasutust. O. Saveli sõnul oleks põllumajandusmuuseumi juurde vajalik luua üks väike stuudio. Pm.-knd. H. Lõivekene avaldas soovi tutvuda praktikiliste katsetöödega.

Seltsi president prof. O. Saveli käsitles oma lõppsõnavõtet seltsi finantsolukorra lahendamise võimalikke teid ja pakkus välja ka seltsi 1998. a. eelarve. Koosolekust osavõtjad kinnitasid esitatud eelarve. O. Saveli luges ette ka liikmemaksu võlglaste nimekirja.

Seltsi president prof. O. Saveli luges seltsi III aastakonverentsi kordaläinuks.

H. Viinalass

6. mail 1998. a. toimus Särevõres APS-i ettekandekoosolek, mille päevakorras olid järgmised punktid: 1) toitumisprobleemid tervise seisukohalt, 2) piim ja tervis.

Koosoleku avas seltsi president prof. O. Saveli tutvustades seltsi 1998. a. tegevuskava.

Meditsiinikandidaat Merileid Saava Kardioloogiainstituudist tutvustas toitumisprobleeme tervise seisukohalt. Oma esinemise alguses meenutas ta dr. Einar Vagane töid, mis panid aluse toitumise ja tervise seotud uurimistele Eestis. M. Saava andis ülevaate tervise statistikast Eestis käsitledes sündimuse ja suremusega seonduvat. Tema sõnul on üheks oluliseks tervisenäitajaks ka laste sünnikaal, mis viimastel aastatel on seoses emade toitumise muutumisega vähenenud. Suremuse suurenemine toimub esineja sõnul südamehaiguste tõttu. Eestis on inimeste eeldatav eluiga sünnimomendil järgmine: meestel 64,5 ja naistel 74 aastat. Meeste puhul on surma põhjustest esimesel kohal südame- ja veresoonkonnahaigused ning teisel kohal vigastused, mürgistused ja enesetapud. Naiste puhul on samuti esikohal südame- ja veresoonkonnahaigused, kuid teisel kohal on vähk. Esineja märkis aktiivse tuberkuloosi tõusu, mis on tingitud nii toitumisest kui sotsiaal-majanduslikust olukorrast.

M. Saava sõnul jääb ligi 1/3 pensionäridest toidu tarbeks kuni 500 krooni. Ta märkis pensionäride toidu suhteliselt kõrget rasvasisaldust, kuid on täheldatavad on ka positiivsed muutused – üha enam kasutavad pensionärid toiduks köögivilju ja toiduõli.

M. Saava toonitas korduvalt toitumise võtmerolli tervises. Positiivsena märkis esineja seda, et toidus vähendatakse rasva (õigemini rasvatüübi) osatähtsust, suureneb tärklikerikaste toitade ja kiudainete sisaldavate toiduainete kasutamine, piisavaks pidas ta toidu valgusisaldust. Tänu

kaubandusele on meile aastaringelt kättesaadavad vitamiinid. Kiudainete probleem siiski jääb, sest köögivilja ja teraviljasaadusi, eriti jämejahust leiba, kasutatakse veel vähe. Kuni 90ndate aastate alguseni suurenes piimatoodete kasutamine, sellele järgnes tagasimine, nüüd on uuesti täheldatav tarbimise suurenemine. Toidus vajakajäävateks komponentideks on taimsed rasvad ja E-vitamiin.

M. Saava nimetas riskifaktoriks abdominaalset rasvumist. Otseselt toiduga on seotud ka vererõhk. Toiduainetest kuuluvad riskifaktorite rühma sealih, või ja munad. Vererõhuga negatiivses korrelatsioonis on piim, kartul ja õlid.

Mida enam on toidus rasva, seda sagedasemad on koronaaarhaigused. Esineja pidas meie tingimustes perspektiivikamaks rapsiõli. Margariini ei soovitata kasutada nende tootmise käigus tekkivate transhapete tõttu.

M. Saava soovitas süüa mõõdukalt ja mitmekesist toitu. Ta tutvustas ka FAO ja ameeriklaste toitumisjuhiseid (*FAO – Get The Best From Your Food, Dietary Guidelines for Americans*).

Esinejale esitati arvukalt küsimusi. Hinnates eesti rahvustoitude tervislikkust, märkis M. Saava, et rahvustoite ei söö me ju mitte iga päev. Lisaks kasutavad eestlased rasvarikaste toitude juurde hapukapsaid ja kõrvitsasalatit, mis sisaldavad kiudaineid.

Dotsent Tiiu Vihalemm TÜ Biokeemiainstituudist käsitles piima ja tervise seoseid. Tema sõnul peab Ameerika Südamearstide Assotsiatsioon suure südamehaigustesse suremuse põhjuseks margariini. Ta nentis, et margariini võivad süüa vaid väga tugevas bioperioodis noored.

Pikemalt peatus esineja osteoporoosil. Osteoporoosiga kaasnevad luumurrud. Kui varemalt oli osteoporoos nn. vanade naiste haigus, siis nüüd esineb seda juba koolilastel ja üliõpilastel. Ka igasugune kirurgiline vahelesegamine tõstab osteoporoosi ohtu. Esineja märkis, et ei ole sellist iga, mil ei oleks vaja mõelda oma luudele. Põhiline kaltsiumi peab tulema piimast. Lastele ei tohiks anda rasvavaba piima. Selleks, et kaltsium jõuaks luudesse vajab organism D-vitamiini hormonaalset vormi.

Piima käsitletakse kui biovedelikku, kui ravimit, kuna piimas on ligi 40 mineraalainet, millest tähtsamad on Ca, K, Mg. Piim on vajalik kõigile, eriti lastele, kelle piimavajadus on 3–4 klaasi päevas. K, Mg ja Ca on väga olulised nii kõrgvererõhutõve kui südamehaiguste ärahoidmiseks. T. Vihalemma sõnul on igal kolmandal inimesel kolesterooliprobleem. Kolesterool on tervisele ohtlik koostoimes oksüdatiivse stressiga. Piim langetab vererõhku. Esineja sõnul tuleks võidelda oksüdatiivse stressi vastu. Ta tões heameelega, et meie toidulaua on ausse tõusmas

kõiksugused piimaproduktid. Funktsionaalne toit on see, mis on kasulik inimese tervisele. Ta soovitas kasutada julgesti jogurteid ja atsidofiilpiima. Uuringud on kinnitanud, et eespool nimetatud toiduainete tarbimise tagajärjel on oluliselt vähenenud haigestumine soolevähki. Piimast saadaval kaltsiumil on hüperkolesteroneemiline toime. Piimast saame ligi ¾ organismile vajalikust kaltsiumist. Ta soovitas olla kolesterooliga ettevaatlik kui organism on juba haaratud ateroskleroosist. Juhul kui on tegemist päriliku hüperkolesteroneemiaga, siis ei aita ka päris kolesteroolivaba toit. Vedelaid piimaprojekte peetakse paremaks tahketest. Kõrgvererõhu korral tuleb muuta ka elulaadi, vähendada soolatarbimist. Piima joomine ei mõjuta normaalset vererõhku. Kõrgvererõhu käes kannatavad inimesed omastavad ligi 20% Ca vähem kui normaalse vererõhuga inimesed. Neil on ka K- ja Mg-vaegus. Esineja sõnul lükkab jogurti ja atsidofiilpiima kasutamine vähi tekke aastateks edasi. Kõrge rasvasisaldusega toit soodustab soolevähki.

Esineja tutvustas viimastel aastatel ilmunud raamatuid *“Eesti toitumissoovitused”*, *“Inimtoidu loomulikud ja sünteetilised komponendid”*, *“Seedimine, toitumine, dieetid”* ja *“Toit – antioksidantsus, oksüdatiivne stress, ennetuslik tervisekaitse”*, mille kaasautoriks ta on. Lisaks tutvustas ta ajakirja *“Eesti Rohuteadlane”*, milles ka on avaldatud artikleid piimast.

Esinejale esitati arvukalt küsimusi. Vastates neile, nentis T. Vihalemm, et ka liigne puuviljade-marjade tarbimine võib soodustada osteoporoosi tekkimist. Osteoporoosi soodustab ka rohke maavitsaliste söömine (kartul, tomat, paprika jne.).

Prof. O. Saveli tänas esinejaid väga huvitavate teemade käsitlemise eest. Loodetavasti said kõik osavõtjad teada üht-teist uut, mida oma toidulaua puhul järgida.

* * *

6. mail 1998. a. toimus samas ka APS-i eestseisuse koosolek, millest võtsid osa: H. Tikk, R. Viiralt, J. Praks, P. Lättemäe, M. Järvan, M. Piirsalu, H. Möller, O. Saveli, A. Bender ja H. Viinalass.

Koosolekut juhatas seltsi president prof. O. Saveli.

Päevakorras olid järgmised punktid:

1. Seltsi rahaline olukord.
2. Seltsi liikmeksolek ja liikmest väljarvamine.
3. Seltsi sekretäri tasustamine.
4. Seltsi 1998. a. tegevuskava.

Peatudes seltsi rahalisel olukorral, informeeris prof. O. Saveli eestseisuse liikmeid toetusmaksude laekumisest seltsi arvele. Momendil ollakse *AS Tartumaale* trükiteenuste eest võlgu 44 000 krooni.

8. aprillil peetud seltsi aastakoosolekul loeti ette seltsi võlglaste nimekiri. Samal koosolekul määrati võlglaste hooldajad ehk isikud, kelle ülesandeks jäi välja selgitada, kas võlglane soovib oma tegevust seltsis jätkata ja likvideerib oma võlgnevuse või soovib lõpetada oma seotuse seltsiga. Mõned võlglased on oma võlgnevuse likvideerinud. Seltsi liikmeskonnast arvati välja: J. Annilo, V. Jullinen, H. Kees, T. Mahla, H. Pajupuu, J. Reinpal, R. Soonsein, I. Tembovski.

Seltsi sekretäri töö otsustati tasustada ja maksta igakuiselt 300 krooni.

Kinnitati seltsi 1998. a. tegevuskava. Juulis tutvutakse Tartus katsetöödega, augustis ZBI tegevusega, oktoobris käsitletakse regionaalset arengut, novembris on huviorbiidis Euroopa Liit ja põllumajandusteadus. Detsembrikuusse on planeeritud ülevaate saamine piimatööstuse arengust.

H. Viinalass

AKADEEMILISE PÕLLUMAJANDUSE SELTSI UUSI LIIKMEID

Suuroja, Toivo – sünd. 20.09.1940, veterinaarmeditsiini teadusdoktor. EPMÜ Loomaars-titeaduskonna professor. Eriala – koduloomade morfoloogia.

Sõõro, Tõnu – sünd. 22.12.1940, tehnika-kandidaat. EPMÜ dotsent. Eriala – traktorite ja autode dünaamika.

Türk, Eha – sünd. 17.09.1941, põlluma-janduskandidaat. EPMÜ loomakasvatuse instituudi dotsent-vanemteadur. Eriala – põllumajandus-loomade aretus.

Viljasoo, Viljo – sünd. 21.04.1955, tehni-kateaduste magister. EPMÜ lektor. Eriala – teh-nika töökindlusteooria, diagnostika, jahutus-külmutustehnika.